

МОСКВА. Ам ийн ажыг чыл иштинде СССР-де парлан тудуртуп турар «В мире науки» деп журнал бодунун номерлерин космоска болгаш микроирге ажыдышкыларга, бойдус болгаш нити-чел эртемнеринде эң узуг че-чешкиликтерге, билигичи ая-зы-бурт талаарына, теория-нык болгаш даап боааш-кынарын харылаазынга турсаадым турар. Ол бола-руп дымга отурдуктун аме-рикан «Сайентифик Америк» деп журнал болур. Ол журнал совет помчукчу-ларга суралгы болу берген. Эртемни болгаш техника-нык чедишкенин неринде-ни, СССР билиг АНП-тың аразында калы ажылда-

СЕВЕРБАЙКАЛСКИГЕ УЖУРАЖЫШКЫН

«Тываның аныктары» солунуң ажылдакчы-А. Шонун чоокта чаа БМА-нык Бурат усту-гунуң төвү Севербайкалск хоорайга болуп эртен ки-ло тырттырарыга аныктарың Бүгү-аэлек фести-валының ажылдагы киришкен келген. Ол тус-кай чогадымчы болу-биле кады БМА-нык чамдык хоорай, суурларынга чораша. Аңаа кино арти-ж, режиссер Наталья Яковлевна Величко-биле ужуражып, оңо чогадымчы ажал-ижин согураада. Суралгы ки-но артизның чутазын моон алдаанда суралдым-бо.

— Во эртин турар фести-валда ышкыш улуг чымштар-га каш-даа улдаа кирип кел-дим. Көрүкчүлөр-биле ужуражып, оларның ажыл-а-жы, амыдырал-чуртталга-зы-биле танышкылар арти-ж кижи, ылангыч режиссер-га, дыка дузалыг болгаш аныктыг болур дээр ки-жи бүрүзүге билдиргир.

1941 чылда Фрунзе хоорайга, төрттүгүн мен. Ада-нем хожумчу улус. Ын-чангаш оларның уруу база-ла хожумчу болурун аажок күзөр турганар. Чогу-ма ол чылдагаш-биле ортумак школан доосканын соода, Москва хоорайның уран чүүл училищелеринин бир-өөзиниң сургуулу апардым. Ындыг-даа бола хожумчу болур күзүл менде чок бол-ган.

Кижиниң черде чеди-п алышкы чоруп эртем ий-никке азы мергежилги ту-рар-ын алган. Мен бичиндем-тура-ла, артист болушсаар

ХАРЫЛЗААЧЫЛАР КӨРҮЛДЕЗИ

Харылзаа ажалдакчыла-рын профвалел об-кумунун шугунуң аа-мы-биле баштайгы уран чүүл көрүлдезин организа-сатп эрттирген. Ул көрүлде-200 хире бол-тумуктар ар-тист киришкен. Харылзаа-чыларын бири уран чүүл кө-рүлдезин харылзаа ажал-дакчыларын профвалел об-кумунун даргазы Г. И. На-сюрон амыткан. Ол кижил-дир, жюри келжигиниң-ринге, бо-ттынмыр арти-стерге, ажалдакчы чедиш-киннериң күзүн.

«СЭКП-ниң XXVII съезди-ни чедишкенин-биле эл-куулунар!» деп бичиле эл-белемдарлыг бол-тумуктар кол-лективтер сценега удаа-дараа үнүп турган. Во эр-тен көрүлдеге Чадананың районун харылзаа белир-нин кол-лектив аки утка-шыннар, улуг мергежил-биле күзүлдегилерин күт-сөддерин элбо-биле ба-

раалгаткан. Ылангыч нити-ири күзүлдегилер эки. «Шу-рума» деп баштак ир-иш, «Почтачылар танцы», «Суруну дургаар» деп ири-болгаш «Дайынчы салгал-ды» ир-иштерин күзүлде-рин көрүкчүлөр согуруган. Во кол-лективтер бол-тумук-гы артистери бүзүлде-ни-биле бири черге үнгер-ген.

Өвүнүң харылзаа белир-ниниң бол-тумуктар ар-ти-стер ийги чери алганар. Оларның концертинде СССР-ниң улустуң арти-ал Алексей Чыргай-оолдун «Ой аар» деп ир-иш бол-тумук-гы уран чүүлүн бо-тумук-гы Балган Монгуштуң таала-ка-нык күзүлдегилерин таала-ка-нык арга чок. Оон аңгы-да, хоочунуң бодунун чога-та-ка-нык партияның сурал-га-дымдарың төзүлгө до-кументалеринге турсаа-ка-нык. Түзүлгө до-кументалеринге ному-чор мен. деп шугуун бара-ал-гаткан. Ул оолдарың ко-жоларың, «Ала-ло, Кызыл бе?» деп шугуун чүүл-диги интермедияны болгаш «Вай-

ла Тайгам» деп улустуң ир-иш Валерий Монгуштуң ир-ишын мактар алаар.

Тес-Хем, Кызыл районун харылзааачылар көрүлде-ге үшкү черин үзүшкенин. С.Медведев, С.Сотанов, А.Ала, Ю.И.Омдун, Кызыл-оол, Ю.И.Омдун ир-ишын көр-үкчүлөр согуруган-биле билин-ди.

Харылзаа ажалдакчыла-рын бол-тумуктар уран чүүл көрүлде-рин спортчу маргылдаалар-биле деңге эртен. Ону комплексти-к кылдыр эрттиргени чер-де чогулганар. Эске профва-ле-дер обкомдары харылзаа ажалдакчыларын проф-валел обкомунда үлгер алыр күзүлдегилер.

Болгаш маргылдаа-зынга бири черин Чадананан Д.Оржак, ийгилин Кызыл-дан В.Варахтан, үшкүзү-ба-за-ла В.Харылдан, С.Са-ран олар алган. Шыдыраа-га ор уластан Кызылдан И.Дараш чемпионнара. А хе-рөөннөрдөн Кызылдан,

легей маргылдаа-зын. ЧССР-ниң шилиндегилер коман-да-зы. 22.10 — «Золотое сло-во Древней Руси». Эртем-нептердегилер. 22.30 — «Изнестия» солун-ку шиналы даш кокей та-ла-зы-биле делегей маргыл-даа-зы. Швейцария шилинде-гилер коман-да-зы. ЧССР-ниң шилинде-гилер коман-да-зы. Чадананан И.Дараш чемпионнара. А хе-рөөннөрдөн Кызылдан,

дегей маргылдаа-зын. ЧССР-ниң шилиндегилер коман-да-зы. 22.10 — «Золотое сло-во Древней Руси». Эртем-нептердегилер. 22.30 — «Изнестия» солун-ку шиналы даш кокей та-ла-зы-биле делегей маргыл-даа-зы. Швейцария шилинде-гилер коман-да-зы. ЧССР-ниң шилинде-гилер коман-да-зы. Чадананан И.Дараш чемпионнара. А хе-рөөннөрдөн Кызылдан,

дегей маргылдаа-зын. ЧССР-ниң шилиндегилер коман-да-зы. 22.10 — «Золотое сло-во Древней Руси». Эртем-нептердегилер. 22.30 — «Изнестия» солун-ку шиналы даш кокей та-ла-зы-биле делегей маргыл-даа-зы. Швейцария шилинде-гилер коман-да-зы. ЧССР-ниң шилинде-гилер коман-да-зы. Чадананан И.Дараш чемпионнара. А хе-рөөннөрдөн Кызылдан,

ЧАГААНЫҢ ИЗИБИЛЕ СӨСТӨН АЖЫЛ-ХЕРЕКЧЕ ШИЛЧИЗЕ

Чадананың № 6 ортумак профессионал-техниктиг училищези 1985—86 өөредилге чылында 130 сур-гуулу күзүл алыр турган. Ынчалза-даа аңаа бо күзүл оларның 102 кижиз даңкыга бижиткен. Бо хүн-терде оларның каргы артык. Сургууларын чурт-тап турар байдал багыт, мыа амылдан турар баш-кы-мастерлер болгаш ажалдакчылар ажалдакчы хары-салга чок дорондо дугайында бижик хомуудал ча-гаа бистий редакцияга келген. Ынчангаш училище-ниң ажал-амадыралы-биле бистий корреспондент-вас С. Балыр барып таныжып көргөн. Ол дугайында чүдүлүл парадмыс.

Сургууларын чурттап турар ийн кат бажынары улуг, делгем-даа. Оларның бирөөнине — уруглар, еске-ниге — оолдар чурттап турган. Ам олар чангыс ба-жында чурттап турар. Чүге дие үстүнде чугаалааныс хомуудал чагаада бижип ту-рары дег, шынал-ла, учили-щезе эвээш сургуул арткан. Оларның объективтеринде эртен турар, хос өрөөлдер көвү-дее-көвүдее, ам харын шуут чангыс объективте-кегелерин ол. Аңаа барып, сургууларын чурттап турарын согурууга көрдүзүс. Объективтегилер кирип кэр-е-ле, соолал дээр. Эжиң ак-сында дежурин-да, вахтер-даа чок. Объективтегилер ий-тир каш хондур ашпал, арыгалаан турар. Кичээл үзүр, оон оолдар чоруктар кай. Ынаа ажалдан турар ажалдакчылар башкы-мастерлер сургуулардан чо-гуур негелден кылбайн ту-рар. Өөредилге чылының чартың төнөр чедиш тур-ба-ла олар чылың чогуу-ле диегелге чорутканын, өргөй-леп турганын тодаргай-дыр. Сургууларын өөредип ту-

лар-биле чугаалажырга, чаа-ла бир азы ийи неделя ажал-дап чоруп кижилер болур. Оон алгаш көргө, калгаш о-жондун байдалы кандайгы дээрн билиргер шыкажыл. Башкы-мастер Е. Б. Ондар-ның кижизиндегилер планы-да хей-ле чүдүлүл кирип турар. Ынчалза-даа сургууларын эки ажал-чагы кижилер, оларның нити культуразы-га дөштүгү болур лекция, бе-седа болгаш өске-да хемге-лер мынар кирбей турар.

Училищениң башкылар ко-лектив ийи санында үстө-де айттыган чептерин олар дурал санында чугаала-жып-ла келген, ыңчалза-даа байдал өскөрүлгө-дө чок хе-рөө артып-ла турар. Ол дээр-ге-ле башкыларын ажал-дыга харысалга, чогууну, күзүлдегилер санында чугу-руун, администрацияның та-лазында негелде, контро-лю чорутуу херечин-дир. Баш-кы-мастерлерин тускай били-чок болуп турары — баа ажал-га улуг шалтык болуп турар чүдүлдерин бирөөн. Ынча-гаш башкыларын билин белирден, еске училищелер кол-лективтер-биле туралга солчуп, сумелерге дараа-ла биле хемге алыр админи-страция өөредип көр ужу-рут.

Училищениң ажалынын дугайында хомуудал чагаа Чен-Хемчик райкүсомуңга баа келген. Ынчангаш олар баа ханалды чоруткан. Түзүлгөдө училищениң сур-гуулар болгаш мыа ажал-дан турар башкылар, мастерлер, ажалдакчылар-биле нити туралды эрттирген. Хуралга Чен-Хемчик рай-онун улустуң контро-лю ко-митетинин даргазы Х. Э. Мон-гуш, СЭКП райкомунуң пар-тия комсизьянының даргазы И. И. Балыр, ВЛКСМ рай-комунуң ийги секретари А. Д. Монгуш олар олуруш-кан болгаш шыгыг чугаан

БИРГИ ЧЕРИ ДЭЭШ

Сүт-Хөл районунун шко-ла-чыларын аразында рай-онун бирги чери дэш хосту-хурш маргылдаа-зын Алда-Мадыр ортумак школа-зын спортзалыга болуп эртен. Аңаа районун 6 школа-зын 150 азын аны-ка мөге киришкен.

Ийн хүн үргүлчүл мар-гылдааның түзүлгөдө, ко-манда талазы-биле бирги черин Сүт-Хөл, ийгилин Алдан-Мадыр, үшкүзү Бо-ра-Тайга школарынның ко-мандалары тус-тузунда эл-е-гилон.

Хостуң хурш соода, тыга хурш маргылдаа-зын база эртен. Аңаа Сүт-Хөл шко-ла-зын Д. Амир, Алдан-Мадыр Д. О. Монгуш-оол, Ак-Даштан А. Камзаров че-дишкенин ойнааганар. Ти-лөөн командалар шилчил-кубок болгаш хүндүлдег-биле шыналган.

Шыналгылар черлерге үткен спортчулар демеделерин сургуулар бижиктер азы суй белектер чедишкенин мар-гылдааның организа-ция-ларын талазында чепте-с ажалдакчылар керткен.

Районун анык мегелери ам улаас болур республи-канин турар.

С. САРЫГЛАР.

Былдыр республикага эдир булузтук, чабас, хат ко-жак. Дүне 35—40 градус, хүндүс 24—29 градус соор.

Кызылга чабас, хат ко-жак. Дүне 37—39 градус, хүндүс 27—29 градус соор.

Антокоруткара эртенги шактарда туманнар. Хүндүс кестүрү эки. Дүне 35—40 градус, хүндүс 24—29 градус соор.

ЛЕКЦИЯЖЕ ЧАЛАП ТУР

1985 чылдың декабрь 22-де (воскресенье) хундулугуң 14 шакта) СЭКП Кызыл об-кумун Политиктиг чыры-дымшык бажының «Деле-гейин амыг харылзааларын чугула айткыларын дугайында» белек лекциялар-дан «Чоок болгаш Ортаа-Чен чүктүк айткыларын» деп темалык лекция болур.

Лекцияны «Вилит» нити-лекцияны Москва хоорай ор-ганизациянык хосту, төгү эртемнеринин калдылалы ЧССР-ниң Академиянык ин-ститутуң улуг эртем ажалдакчы эл В.Васильев Алексеевич Ушakov номчу-ру.

Лекцияга абонементтер-биле кирип. Кирип эжиң ча-нында билеттерин эжиң та-ру. Күзүн кижилерин шугу-тузун чалап тур.

Кино

ДЕКАБРЬ 19-ТА «НАЙРАЛ»: «Баллада о лесном фронте» 9.30, «Про-шай, эселең дег» 11.20, 13.10, 15.00, 16.50, 18.40, 20.30 шактарда.

«ПОНЕРА»: «Долгий путь в школу» 9.30, 15.00, «При-звать вновою» 11.10, 13.20, «Кто и как?» 16.50, 19.40 шактарда.

«ВОСТОК»: «Этот негодный Сидоров» 11.00, «Будет нево-есть» 14.30, 17.40, 19.30 шак-тарда.

«КАА-ХЕМ»: «Тайна осто-рова чудовищ» 14.30, 16.10, 17.50, 19.30 шактарда.

«НИСЕЙ» к/б: «День гнева» 18.00, 20.00 шактарда.

ТЕННИС ТАЛАЗЫ-БИЛЕ

Республиканың бирги чери дэш стол теннизинин маргылдаа-зын Кызылдан «Херел» спортзалында бо-луп эртен.

Маргылдаага шугу 9 ра-йондан болгаш Кызыл хоорайдан шугу 54 спортчу ки-ришкен. Эртен чылдагы рес-публика чемпиону, Чурттал-га-коммуна-ажы-агы ми-нистерствонуң чолачызы, бирги разрядлыг спортчузы Николай Демидов-оол түнөл оюнга Чаа Шыгана-Арыга КМН-20-ниң спорт талазы-биле методик, стол теннизи-ге чымыр чымыр Георгий Макаровту 2:1 санг-утоканы — маргылдаа чилд демеделге болуп эртенги херечин-дир, чемпион Николай Демидов-оол чемпион адын бо улаада баа бажыткан.

Кызыл-Макаровтың улус судунуң секретари Виктория Ооржак бо маргылдаа эки белекелдиниң маргылдаа, рес-публиканың каш дакпыр чемпиону, Таймдан келген бирги разрядлыг Мира Оор-жакты утокм, 1985 чылдын херөөннө улустар аразында республика чемпиону бо-ган.

Эжеш ойнаар (эр, херөө-жек) түнөл оюнга М. Оор-жак биле А. Нотте, В. Фун-тиков биле Р. Ховалгыч у-токм, ол хевирге Ховалгыч черин элөөнөр.

Эжеш-эжеш (эр улус) ой-наарына эр улустардан бо болуп эркен маргылдаа эң анык ойнакчызы ХПТУ-Ч. ООРЖАК.

Өрт айылын болдурбазының НЕГЕЛДЕЗИ

Шинилиг чыгууларын, элективтер тузуктарын чангыга тургуспаар.

Шинилиг кык быжыг кыл-дыр тургузулар.

Шинилиг хөөн, саазым, марла болгаш целлууд ойна-рактар-биле шилд, кааста-валар.

Уругларга отка өрттөмөс составтар-биле чаап, кыл-баан хөөн болгаш марла будуштук хептерин кедире-нер.

Уругларга бенгал-лаалар боттары кымырын болгаш хлорпикаларын ажал-лаарын чепшөөрөөр.

Шинилиг ажал-бүрү өңүт кывар чүдүлүл-биле кла-стерда, чүгүл заводка беле-теп, кылган гирляндларын амыглаар.

Уругларын шив, чангыга хайгаарал чока артырба-нар.

Өрт үнгер таварылгада ажалдаар сугну болгаш кы-

ӨӨРЕНИРИН КҮЗҮЗНЕРГЕ

Кызыл хоорайның шко-ла-рын 1-дес 9 класс че-дир өөреникчилерин чалап тур бис. Бижилдегилер «Мин-гүлек» аалчылар бажыны-ның аалына понедельник, четверте 10-дан 12, 15-тен 16 шактарга чедир, воскре-сенде 10-дан 12 шакка че-дир чорудуп турар.

Ректорунун адына билдир-ишкени, ботуралге чериниң өөредип чорутканын, пас-порт, шериг билдир. Хоорай-дан ажалар чурттулаларга объективте бээр.

Айттыр тодаргай адрес: Кызыл хоорайның Кызыл кудумчузу № 1 «В» ба-жы, телефон № 6-14-80.

Солун иделдеда 6 катан үнөр Чатыг № 3190.

Тыга АССР-ниң Ном үндүрер чер, полиграфия болгаш ном садмының херектеринин талазы-биле күрүн комитетинин типографиязы. Кызыл, Штинкин болгаш Крауценко кудумчузу, бажы № 1.